

відпустки, у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, за роботу у вихідні/святкові дні/нічний час тощо.

Бухгалтерський облік суб'єкта господарювання здійснюють на підставі первинних документів, які оформлюють відповідно до Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88 [5].

Як свідчить практика, велика кількість порушень і корисливих зловживань відбувається під час здійснення операцій, пов'язаних із розрахунками з найманими працівниками щодо оплати праці.

Дуже часто під час призначення судових економічних експертиз у ході розслідування правопорушень у сфері оплати праці на вирішення експерту-економісту ставлять запитання про документальне підтвердження нарахованої та виплаченої заробітної плати, однак найчастіше ФОП не складають табель використання робочого часу на найманих працівників.

Основними завданнями, які вирішують у процесі судових економічних експертиз операцій, пов'язаних з розрахунками з оплати праці, є документальне підтвердження стану розрахунків з оплати праці, достовірності розрахункових та платіжних відомостей із заробітної плати тощо.

Об'єктами судових економічних експертиз під час дослідження операцій з розрахунків з персоналом є:

- накази про прийом на роботу (переведення, звільнення, відпустки, доплати та ін.);
- табель використання робочого часу;
- дані бухгалтерського обліку та звітності.

Заробітна плата є місцем перетину інтересів різних суб'єктів економічної системи: роботодавців і найманих працівників, кожний із яких розглядає значення оплати праці як одного з найважливіших показників у процесі

стабільного функціонування. Через це сферу обліку оплати праці важко переоцінити, а особливо в сучасних умовах, коли вона переважно є однією з найбільш складних та трудомістких.

Бухгалтерський облік праці та заробітної плати (зокрема, первинний облік) має бути організовано так, щоб сприяти підвищенню продуктивності праці, повному використанню робочого часу, а також правильному обчисленню чисельності працівників для обліку заробітної плати з метою оподаткування. Адже від організації первинного обліку праці залежить якість, правдивість, справедливості, повнота і своєчасність розрахунків з найманими працівниками.

Отже, своєчасно та правильно оформлений табель використання робочого часу найманого працівника, складений фізичною особою-підприємцем, під час проведення судової економічної експертизи надасть можливість експерту дослідити правильність нарахування заробітної плати найманим працівникам та податків до бюджету.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 18.02.2021).
2. Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності : Закон України від 22.06.2012 р. № 5026-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5026-17#Text> (дата звернення: 18.02.2021).
3. Кодекс законів про працю України : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 18.02.2021).
4. Про оплату праці. Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 18.02.2021).
5. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : наказ Мінфіну України від 24.05.1995 р. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення: 18.02.2021).

А. С. Мороз,

судовий експерт Луганського НДЕКЦ МВС України, м. Рубіжне, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9997-9017>, e-mail: moroz8480@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ВУЗЛІВ І ПЕТЕЛЬ

Анотація. Відсутність всебічного дослідження вузлів та петель як об'єктів криміналістичного дослідження залишає великий обсяг невирішених проблем. У роботі висвітлено завдання та можливості криміналістичного дослідження вузлів та петель, основних понять (термінів), які використовують під час цього виду досліджень, визначено місце досліджень вузлів і петель у системі судових експертиз.

Ключові слова: криміналістичне дослідження вузлів і петель; судова трасологічна експертиза вузлів і петель; вузли; петлі.

Abstract. Absence of comprehensive study of knots and loops as an object of forensic investigation leaves a large number of unresolved issues. Objectives and ability of forensic investigation of knots and loops, main concepts (terms) used during a kind of investigations are highlighted, the place of investigation of knots and loops in the system of forensic examinations is determined.

Keywords: forensic investigation of knots and loops; trace examination of knots and loops; knots; loops.

Аннотация. Отсутствие всестороннего исследования узлов и петель, как объектов криминалистического исследования оставляет большой объем нерешенных проблем. Целью является освещение задач и возможностей криминалистического исследования узлов и петель, основных понятий (терминов), которые используются во время данного вида исследований, место данного вида исследований в системе судебных экспертиз.

Ключевые слова: криминалистическое исследование узлов и петель; судебная трасологическая экспертиза узлов и петель; узлы; петли.

Доволі розповсюдженим явищем під час вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів є застосування найрізноманітніших фіксувальних матеріалів (мотузків, шнурків, фрагментів тканини, ремінів тощо), зав'язавши їх, із метою вбивства, знерухомлення особи, проникнення

в приміщення тощо. Визначення способу зав'язування вузла (петлі) є важливим у виключенні факту вчинення злочину або встановлення факту його вчинення (вбивства або самогубства). Трасологічна експертиза вузлів і петель в криміналістичній літературі не належить до жодного з усталених видів, різновидів або підвидів експертиз. Це негативно позначається на практичній діяльності, адже експерти проводять експертизи вузлів і петель на основі загальних положень трасології та методик дослідження, а також наявної довідково-методичної літератури.

У тлумачному словнику російської мови С. І. Ожегова та Н. Ю. Шведової термін «вузол» означає місце, де туго з'єднані, пов'язані кінці будь-чого, або петля стягнута на будь-чому [4, с. 817]. Петля — складений і зав'язаний кільцем кінець мотузки, шнура, а також зігнута кільцем частина нитки у плетінні, в'язанні [4, с. 506]. Отже, вузлом називають місце, де з'єднані чи пов'язані кінці троса (каната, шнура, мотузки та ін.), або петля, стягнута на якомусь об'єкті. Петля — складений і зав'язаний кільцем кінець троса (каната, шнура, мотузки та ін.). Чіткі межі між вузлами та петлями відсутні, деякі вузли можна легко розслабити й перетворити на петлі, а петлі затягнути у вузли.

До теперішнього часу проблемам дослідження вузлів і петель було присвячено роботи Г. К. Авдєєвої, Т. В. Авер'янової, І. П. Змієнко, Л. І. Коблової, Н. Г. Мухіна, О. Р. Россинської, В. А. Рябухіної, Ш. Н. Хазієва, А. І. Шмідта [1, 2, 3, 5, 6].

Криміналістичне дослідження вузлів і петель здійснюють у межах трасологічної експертизи, його можна здійснювати з метою вирішення трьох категорій експертних завдань: ідентифікаційних, класифікаційних і діагностичних.

Перша група завдань дає змогу визначити особу, яка зав'язала вузли (петлі), ця група завдань є суперечливою, адже об'єкт дослідження — носій індивідуальних моторних навичок. Друга група спрямована на визначення природи об'єктів (вузлів і петель), їх цільового призначення, умов виникнення, функціонування, зміни; механізму взаємодії об'єктів між собою або з іншими об'єктами і т. ін. Третя група дає змогу визначити різні характеристики (властивості, стан та ін.) об'єктів з метою їх віднесення до певного виду (типу та ін.).

На практиці ідентифікаційні, діагностичні, класифікаційні дослідження поєднують у частини окремого експертного завдання. Основні експертні завдання, які вирішують під час проведення криміналістичного дослідження вузлів та петель:

1. До якого виду належать надані на дослідження вузли (петлі)? Чи належать кілька наданих вузлів (петель) до одного виду?
2. Чи є вони професійними та якщо так, то для представника якої професії (спеціальності, виду діяльності) вони характерні?
3. У який спосіб зав'язано вузли (петлі)? Чи вузли (петлі) зав'язано в однаковий спосіб?
4. Чи вузли (петлі) зав'язано в однаковий спосіб із вузлами (петлями), виконаними певною особою (підозрюваним, обвинуваченим)?

Під предметом експертизи вузлів і петель розуміються факти й обставини, що визначають на основі застосування спеціальних знань (в галузі трасології, морської або пожежної справи та ін.). Об'єктами трасологічної експертизи вузлів і петель є носії інформації про властивості вузлів і петель, або способи зав'язування вузлів і петель.

Аналіз змісту трасологічної експертизи вузлів і петель (об'єкта, предмета, вирішуваних завдань) дає змогу включити її до системи судових експертиз у клас криміналістичних експертиз, рід — трасологічні експертизи, вид — криміналістична експертиза вузлів та петель.

Отже, трасологічна експертиза вузлів і петель — це один із видів криміналістичної експертизи, що вирішує питання про вузли та петлі, поставлені перед експертом. Його засновано на спеціальних знаннях експерта в області трасології, морської, пожежної, транспортної справи та інших сферах діяльності.

В наш час трасологічна експертиза вузлів і петель перебуває в стадії формування, яке супроводжується певними об'єктивними труднощами. Ш. Н. Хазієв і Л. І. Коблова зазначають, що для визначення типу, виду та сфери використання вузлів і петель необхідно застосовувати відомості, що існують у трасології, науках про морську та пожежну справу, у вантажно-розвантажувальних роботах, в риболовлі, альпінізмі та ін. Застосування цих даних під час трасологічної експертизи нерідко викликає труднощі, пов'язані з неоднорідністю інформації про них, розгалуженістю її в різних джерелах [7, с. 11].

Існує багато видів вузлів і петель, але під час їх зав'язування використовують поєднання базових елементів. Саме це впливає на складність вузла та викликає інтерес експерта.

Отже, слід визначити основні поняття, якими має володіти експерт, досліджуючи вузли та петлі. В інформаційно-довідковій літературі до базових елементів вузлів (петель) належать: корінний кінець — кінець основи, закріплений нерухомо або який не використовують під час зав'язування вузла, він є протилежним ходовому кінцю; ходовий кінець — це незакріплений вільний кінець основи, яким починають рух під час зав'язування вузла; відкрита петля — ходовий (або корінний) кінець основи, який вигнутий вдвічі так, що не перехрещується з самим собою; закрита петля — це петля, зроблена ходовим або корінним кінцем основи так, що основа перехрещується сама з собою; напіввузол — одинарний перехрест двох різних кінців одної й тієї самої основи або двох кінців різних основ; обнесення — охоплення основою будь-якого предмета так, що обидва кінці основи не перехрещуються; шлаг — повний оберт (на 360°) основи навколо будь-якого предмета так, що після цього кінець основи спрямовано у протилежний бік; півбагнет — обнесення основою будь-якого предмета з наступним перехрещуванням основою свого кінця під прямим кутом, без його пропускання в утворену закриту петлю [8].

Доцільно зазначити, що перелік не є остаточним. Об'єктивно існує потреба у внесенні ясності в поняття, які викладені в спеціальній літературі, і мають деякі неточності або двозначне тлумачення.

Класифікувати вузли та петлі можливо за різними ознаками, які дають змогу експерту використовувати морфологічні ознаки вузлів і петель, наданих на дослідження. В інформаційно-довідковій літературі міститься багато видів вузлів, які класифікують за різними підставами. Варто зазначити, що робота з інформаційно-довідковими джерелами, які містять інформацію про види (типи) та способи зав'язування вузлів (петель), є важливим етапом здійснення криміналістичного дослідження вузлів (петель).

Напрацювання науковців з цього виду криміналістичного дослідження потребують доопрацювання та узагальнення. Також бракує спеціальних наукових понять у цій галузі. Незважаючи на те, що експерт має спеціальні знання в науці, техніці, мистецтві, ремеслі та інших сферах діяльності, він зобов'язаний використовувати єдину термінологію, яка буде зрозуміла не тільки експертам, а й слідчим, прокурорам, суддям та ін.

Список використаних джерел

1. Авдеева Г. К., Рябухина В. А. К вопросу о разработке системы диагностических и ситуационных признаков

двигательных навыков исполнителя узлов и петель : мат-лы Междунар. науч. конф. к 80-летию со дня рожд. Р. С. Белкина. Москва, 2002. — С. 341—343.

2. Коблова Л. И. К вопросу о криминалистической классификации узлов // Экспертная техника. 1986. Вып. 96. С. 111—115.
3. Мухин Н. Г. Узлы и петли : справ. пособие. Ленинград, 1976. 96 с.
4. Ожегов С. И., Шведова Н. Ю. Толковый словарь русского языка : 80000 слов и фразеологических выражений / Рос. АН ; Российский фонд культуры; 3-е изд. Москва, 1996. 928 с.
5. Шмидт А. И., Змиенко И. П. Некоторые особенности экспертного определения подвижных (скользящих) и неподвижных петель // Криминалистика и судебная экспертиза. 1986. Вып. 32. С. 54—58.
6. Энциклопедия судебной экспертизы / под. ред. Т. В. Аверьяновой, Е. Р. Росинской. Москва : Юристъ, 1999. С. 551.
7. Хазиев Ш. Н., Коблова Л. И. Состояние и перспективы развития справочно-информационного фонда узлов и петель // Экспертная практика и новые методы исследования. 1989. Вып. 5. С. 10—12.
8. Скрыгин Л. Н. Морские узлы. 3-е изд., доп. Москва, 1994.

М. Ф. Муконіна,

судовий експерт Донецького НДЕКЦ МВС України, м. Маріуполь, Україна,

e-mail: mmukonina@ukr.net

ПРОБЛЕМИ МЕТОДОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ СУЧАСНИХ ЕКСПЕРТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ІЗ ТОВАРОЗНАВСТВА

Анотація. Розглянуто актуальні проблеми товарознавства: відсутність методичних матеріалів з дослідження новітніх товарів та послуг; вдосконалення та системне реформування з урахуванням міжнародних європейських стандартів і сучасних досягнень науки та техніки; необхідність якісної підготовки кадрів за фахом «товарознавство».

Ключові слова: товарознавство, експертиза, методичні матеріали, вдосконалення.

Abstract. Topical problems of commodity science are considered: lack of guidelines on research of the newest goods and services; improvement and systemic reform taking into account international European standards and modern achievements of science and technology; the need for quality training of staff majoring in “commodity science”.

Keywords: commodity science, forensic examination, guidelines, improvement.

Анотация. Рассмотрены актуальные проблемы товароведения: отсутствие методических материалов по исследованию новейших товаров и услуг; совершенствование и системное реформирование с учетом международных европейских стандартов и современных достижений науки и техники; необходимость качественной подготовки кадров по специальности «товароведение».

Ключевые слова: товароведение, экспертиза, методические материалы, совершенствования.

Сучасний стан і реалії розвитку України переконливо свідчать про те, що подальші перспективи судової реформи залежать від ефективності провадження державної політики щодо належного забезпечення судово-експертної діяльності.

В умовах розвитку ринкових відносин характер злочинів має інші відмінні ознаки, асортимент товару швидко оновлюється, з'являються нові сировинні матеріали та засоби їхнього опрацювання, переобладнуються підприємства для здійснення технологічних процесів. З розвитком ринкової економіки законодавча й нормативно-технічна база України та країн СНД також перебуває в стадії постійного вдосконалення й оновлення, де в багатьох випадках зустрічаються суттєві розбіжності, протиріччя, що ускладнює роботу науковців і судових експертів і впливають на якість отримання обґрунтованих висновків сучасних судових товарознавчих експертиз.

Під час судового розгляду та розслідування кримінальних і цивільних справ часто виникає необхідність у застосуванні спеціальних знань у галузі товарознавства (зокрема, у формі товарознавчих експертиз) [2].

Товарознавство — наукова дисципліна, яка системно вивчає товари на всіх етапах життєвого циклу, методи пізнання їхньої споживчої вартості (цінності), закономірності формування асортименту та вимог до якості для забезпечення ефективності їх виробництва та споживання. [1].

Метод товарознавства — системний підхід до пізнання споживчої вартості (цінності) товарів і вивчення закономірностей її прояву та збереження.

Товар — будь-яка річ, що на момент надходження в обіг повинна бути виокремлена з-поміж інших за визначальними ознаками для конкретного договору купівлі-продажу [1].

Судово-товарознавча експертиза є одним із нових видів товарознавчої експертизи, які тільки формуються.